

UPPSALA
UNIVERSITET

Manskampen

En undersökning av maskulinitetens konstruktion i Karl
Ove Knausgårds *Min Kamp*

Oskar Alsing

Ämne: Litteraturvetenskap

Nivå: C

Poäng: 15 hp

Ventilerad: VT 2013

Handledare: Anna Williams

Litteraturvetenskapliga institutionen

Uppsatser inom litteraturvetenskap

Uppsatser inom retorik

Innehållsförteckning

---

1. Inledning.....	1
1.1 Syfte, frågeställningar och metod.....	3
1.2 Tidigare forskning.....	4
2. Teori.....	5
2.1 Performativitet och kroppens betydelse.....	5
2.2 Maskuliniteter.....	7
2.2.1 Hegemonisk maskulinitet.....	8
2.3 Självförställning i litteraturen.....	9
3. Analys.....	11
3.1 Familjen och fruktan för feminisering.....	11
3.2 Ära, våld och smärta – att finna sin maskulinitet.....	16
3.3 Faderskapet och den manliga krisen.....	18
3.4 Att leva i litteraturen – litterärt maskulinitetsideal.....	23
4. Sammanfattande diskussion.....	28
4.1 Sammanfattning.....	30
5. Käll- och litteraturförteckning.....	31

1. Inledning

Ett av de tydligaste och kanske mest långlivade karaktärsdragen i vår samtida litteratur, är att författare på olika sätt väljer att använda sig av självframställning i sina verk. I Sverige har vi en tradition av författare som väljer att skriva om jaget, från August Strindberg och Selma Lagerlöf till nutida författare som Maja Lundgren, Kristian Lundberg och Lars Norén – alla har valt att skriva självbiografiskt och utlämna sitt innersta för offentlig granskning. Nya metoder för att skildra jaget dyker ständigt upp på den litterära parnassen och den breda allmänheten av läsare tycks ge positivt gensvar. Att jaget blivit ett populärt ämne för författare är knappast märkligt; att använda ett grepp som självframställning kan mycket väl ses som ett försök att besvara frågan om vem man är, att behandla och konfrontera identiteten och jaget, att göra anspråk på att skildra samma verklighet man själv innefattar. Den litterära självbilden behandlas vanligtvis under benämningar som biografi, dagbok, minnen, vittnesmål, bekännelse eller memoar men nyligen har termer som hyperrealism och dokumentär-roman blivit vanligare som undergenrer till självframställningen. Ett av de mest uppmärksammade verk som hamnat under benämningar som dessa är Karl Ove Knausgård's *Min kamp* (2009 – 2011).

Min kamp är ett självutlämnande verk. Uppdelad i sex fristående delar skildrar den författarens liv, från barndom till fyrtioårsåldern. Detta i en detaljrikedom som blottlägger det mest privata. Romanen präglas av en orädsla, en ambition att skriva "sanning"; privata detaljer om författaren och hans närmaste avslöjas och blottas för offentligheten; Knausgård använder sitt eget och andras namn och hävdar att det som skildras är verkliga händelser och samtal (med viss reservation för minnets bedrägeri). När *Min kamps* första del publicerades i Norge 2009, väcktes stor debatt på grund av dess utlämnande karaktär – moraliska och etiska aspekter kring skildringen av verkliga personer diskuterades flitigt i både norsk och svensk press. I en tid där kontroversialitet blir något allt mer svåråtkomligt, skrev Knausgård om sitt eget i många avseenden banala vardagsliv och väckte en stark diskussion. I en intervju för norsk tv, hävdade han att han ville "dra livet så långt in i litteraturen som möjligt"¹ och i akten med att göra just detta, väcker han denna debatt som präglat

---

¹ <http://ndla.no/nb/node/58344>, (2013-04-15).

medieframställningen kring projektet, en åsiktsstorm som antingen handlat om beundran eller avsky inför den blottlagda intima sfären. Mycket känslor har cirkulerat kring verket men få försök till en konsekvent tolkning har gjorts. Förutom att väcka denna diskussion har Knausgård mötts av en tämligen enhällig kritikerkår som hyllat romanen och *Min kamp* har tilldelats ett antal olika priser, bland dessa Bragepriset och Nordiska rådets litteraturpris.²

Karl Ove Knausgårds ambition att skriva sanning bär per automatik med sig att han blottlägger sig själv, inte bara som författare utan som man. Knausgård är man, och i akten att skriva om sig själv och sitt liv, reflekteras också denna roll. En roll som innefattar faderskap, en äkta man och författarskapet. I *Min kamp andre bok*, den del av romanen som denna uppsats i huvudsak kommer fokusera på, brinner hotet mot den egna maskuliniteten och dess konstruktion som en löpeld genom sidorna. I spänningen mellan familjeman och författare, mellan far och konstnär skapas en motsättning hos romangestalten Karl Ove. I familjerollen känner han sig femininiserad och förödmjukad. Konstnärskapet blir den tillflyktsort han tyr sig till för att bevara sin könsroll. Stundtals tycks han längta efter en gammaldags mans- och kvinnoroll och uttrycker en beundran för den maskulinitet som landsmän och författare som Knut Hamsun, Olav H. Hauge och Henrik Ibsen gestaltar. Mannen som är i kontakt med naturen, inte viker sig för andras önskningar och lever för sin konst. Det är denna sköra identitetsroll och detta maskulinitets-ideal jag i denna uppsats ämnar att undersöka.

Min kamp andre bok handlar i huvudsak om Knausgårds familjeliv. Hans upplevelse av faderskapet och förhållandet till sin fru står i centrum men det finns också en kluvenhet där han uttrycker en önskan om ensamhet. En ensamhet som för honom tycks livsviktig. Samtidigt som han lever med sin familj, finns det en tydlig önskan efter denna ensamhet, som kan sägas vara typiskt manlig, där familjelivet inte ter sig lika intressant och romantiskt laddat som konstnärsrollen. Konsten och litteraturen blir en maskulinitetens hemvist, dit Knausgård längtar och söker sig, denna tankens fria arena. Det som står i vägen för Knausgårds längtan dit är familjen. Att studera Knausgårds maskulinitet i förhållande till umgänget med familjen och den fadersroll han antar gör *Min kamp andre bok* till ett intressant objekt för denna

---

² <http://oktober.no/Forfattere/Norske/Knausgaard-Karl-Ove> (2013–04–15).

undersökning. Knausgård beskriver i *Min kamp förste bok* ett mycket komplicerat och negativt förhållande till sin far, varför det blir relevant att undersöka hur Knausgård själv axlar sin faderskapsroll och detta som del av och i förhållande till maskuliniteten. Vidare skildrar Knausgård en stark fruktan för att feminiseras i *Min kamp*, där en vardaglig sak som att dra en barnvagn blir en djupt förnedrande upplevelse som utmanar den stundtals bräckliga könsidentitet som uppvisas. Självframställningen som en del av maskuliniteten måste tas i beaktande för att skapa en rättvis bild av maskulinitetskonstruktionen som skildras i *Min kamp andre bok* (hädanefter för enkelhetens skull benämnd *Min kamp*).

Diskussionen om de moraliska dilemman Knausgård väckt med *Min kamp* har också varit i centrum för den sparsamma forskning som bedrivits om verket. I huvudsak är det verklighetsproblematiken, reception och självframställning som behandlats. De kontroversiella aspekterna i romanen är kanske inte utan orsak de som lockat till sig störst intresse. Romanen har gott om element som gör sig intressanta för forskning men den har inte alltid lästs som en roman, utan läses ofta som ett rent självbiografiskt verk som beskriver fullständigt verkliga händelseförlopp. Detta är problematiskt då Knausgård själv påpekat att alla detaljer inte är korrekta och romanen bör läsas som en "autofiktiv" roman, som även om den drar verklighetsförankringen till sin spets, ändå syftar till att skapa en estetisk skildring kring den.

1.1 Syfte, frågeställningar och metod

Denna uppsats ambition är att utforska maskulinitetens konstruktioner såsom de skildras i Karl Ove Knausgårds självframställning i *Min kamp* med utgångspunkt från Judith Butlers performativitetsteori och R.W. Connells teorier om hegemonisk maskulinitet. Dessa teorier kommer agera som det teoretiska ramverket. Avsikten är att undersöka maskuliniteten i motsättningarna mellan rollen som familjefar och den som konstnär och författare, samt vilka maskulinitetsideal som skildras. De frågeställningar uppsatsen ämnar besvara blir således följande: Hur framställs maskuliniteten hos Karl Ove? Hur konstitueras denna maskulinitet performativt? Vilka underliggande ideal går att finna i manskonstruktionen? Motiveringen bakom denna undersökning är att titta på en annan aspekt än endast självframställningen i Knausgårds författarskap, samtidigt som det är intressant att undersöka maskuliniteten

i en nyskriven och realistisk skildring som med visst hopp kan belysa samtidens ideal för maskuliniteten.

Metoden för uppsatsen kommer baseras på ett operationaliserande av Judith Butler och R.W. Connells teorier om performativitet och hegemonisk maskulinitet, samt att texten i fråga underkastas en närläsning, där performativitet, agens och genuspraktiker ställs i fokus. Jag kommer även använda mig av forskning som kan fungera som stöd i syfte att identifiera och diskutera vilket maskulinitetsideal Knausgård bär på. Avsikten är att undersöka hur Knausgård framställer sin egen maskulinitet, hur han explicit eller implicit uttrycker sig som man och med kroppsliga handlingar, i enlighet med performativitetsteorin påverkar sin maskulinitet eller gör sig till man. Vilka maskulinitetsideal som existerar och huruvida de fullbordas performativt kommer också ligga i fokus för studien. Då det existerar en problematik i att tolka denna typ av verklighetsförankrad text, kommer jag i största möjliga mån behandla *Min kamp* som en rent litterär text, detta i en estetisk mening för att inte förlora mig i verklighetsproblematiske resonemang. För enkelhetens skull kommer jag att benämna verklighetens författare Karl Ove Knausgård som Knausgård, och den Karl Ove Knausgård som figurerar som romanperson, Karl Ove.

1.2 Tidigare forskning

Knausgårds framställning av maskulinitet är en aspekt som tidigare har uppmärksamats, åtminstone i mediasammanhang, och även den norske litteraturprofessorn Eivind Tjønneland diskuterar detta och anlägger ett perspektiv som snarast lutar åt att Knausgård bär masochistiska drag.³ Tjønnelands bok är en av de mest utförliga genomgångarna av *Min kamp* till dagsdatum, trots det faktum att den publicerades innan alla delar av romanen var utkomna. Under beteckningen "Et ideologikritisk essay", undersöker Tjønneland *Min kamp* ur ett antal olika centrala perspektiv, skiftande från tankegångar om Knausgårds psykologiska tillstånd till reception, politik och verkets konstnärliga betydelse. Tjønnelands bidrag till Knausgård-debatten är utan tvekan ett intressant inlägg, där den diskussion som tidigare förts i media får en något mer akademisk genomgång, men den innefattar inte alla delar och är begränsad i sitt omfång.

---

³ Tjønneland 2010, s. 39.

I övrigt har det bidragits med en mängd intressanta inlägg i pressen om Knausgårds romanprojekt som kan fungera som underlag till en forskningsansats. Arne Melberg, en välkänd forskare som jag kommer presentera utförligare så småningom, och som inte minst har fokuserat på självbiografiskt material, menar att Knausgård sällar sig till samma självbiografiska tradition som Montaigne, Rousseau och kanske uppenbart – Marcel Proust. Men detta är en litterär tradition som annars saknar moderna motsvarigheter och Melberg tillägger att det Knausgård åstadkommit är något i det närmaste unikt som ännu inte kan tilldelas en bestämd genre.⁴

Litteraturforskaren Ingrid Elam, har publicerat en essäbok: *Jag – En fiktion* (2012), som befattar sig med jag-skildringar genom litteraturen och viger ett kapitel åt Knausgård.

Temat om maskuliniteten och dess eventuella kris, har således tidigare diskuterats i media och endast i korthet i Tjønnelands bok. Den här uppsatsen ämnar till utföra en tydligare genomgång av detta med fokus på maskulinitetskonstruktionen. Således bidra med en forskningsansats som belyser de underliggande maskulinitetsidealen samt performativitet och agens.

2. Teori - Den manliga kroppen

2.1 Performativitet och kroppens betydelse

I *Gender Trouble* (1990) menar Judith Butler att genus, i den mån detta kan förstås, är produkter av sociala normer och inte biologiskt betingade; "identiteten" är beroende av, och befästs genom begreppen kön, genus och sexualitet och endast de genus som bibehåller en viss kontinuitet och koherens mellan dessa begrepp kan betraktas som begripliga.⁵ Vidare menar hon att genus inte är en "free-floating" samling egenskaper, utan performativt betingat – stödjandes den identitet den påstås vara. Genus är således ingenting man föds med, eller växer in i, utan något man *gör*.⁶ "Gender is always a doing, though not a doing by a subject who might be said to preexist the deed."⁷ Handlingar, rörelser, gester och kroppsspråk är enligt Butler vad som befäster genus i förhållande till begär, och är det som i sin tur befäster identiteten.

---

⁴ <http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/article3465924.ece> (2013-04-16).

⁵ Butler 2006, s. 23.

⁶ Butler 2006, s. 34.

⁷ *ibid.*

Performativitetsteorin menar att genus således endast skapas och reproduceras i utförandet och upprepadet av performativa handlingar. Den som utför handlingarna gör det i enlighet med en samling betydelser som sedan innan är socialt införlivade. Kön är för Butler något flytande, utan en specifik härkomst eller tydligt ursprung.

"As in other ritual social dramas, the action of gender requires a performance that is *repeated*. This repetition is at once a reenactment and reexperiencing of a set of meanings already socially established; and it is the mundane and ritualized form of their legitimation."⁸

Vidare ser Butler det biologiska könet som ett ständigt i förändring bevarande normsystem som förutom att berätta *hur* man ska vara som kvinna eller man, även berättar att man ska *vara* kvinna eller man. Således är begreppen manligt och kvinnligt något som endast kan existera i en heterosexuell förståelseram, där meningsskapandet sker i skillnaderna begreppen emellan - två motsatser som de enda möjligheterna - detta kallar Butler för den heterosexuella matrisen.⁹ Denna matris är det som rangordnar och organiserar kroppar, genus och begär i enlighet med vad de heterosexuella normerna kräver i relation till begär. Den heterosexuella matrisen uttrycker fasta och normaliserade begär i begripliga motsatspar. Ett exempel: en man har ett manligt kön och har ett begär som riktas mot kvinnor. Butler menar att en persons kropp inte blir kulturellt begriplig förrän den ses i relation till den heterosexuella matrisen. Kroppen och således genus skapas i skillnaderna kropparna emellan.

2.2 Maskuliniteter

I likhet med Butler menar även R. W. Connell i sin *Masculinities* (1995), att genus är en social konstruktion, dock inriktar hon sig framförallt på maskulina genus. En av Connells mest uppmärksammade teorier är den om *hegemonisk maskulinitet*, där maskuliniteten förekommer i plural och uppdelas hierarkiskt inom sociala strukturer och där den hegemoniska maskuliniteten, som i sig är förhandlingsbar och flexibel är dominerande. Den klokaste ingången vore kanske dock att först försöka reda ut det begrepp som ligger till grund för allt detta, nämligen "maskulinitet".

Connell själv föreslår ett antal ingångar till hur man kan definiera maskulinitet,

---

⁸ ibid. s. 191.

⁹ ibid. s. 208.

detta med hjälp av fyra olika perspektiv, där varje perspektiv utgör en egen definition: essentialistiskt, positivistiskt, normativt och semiotiskt perspektiv. Själv tycks Connell föredra den semiotiska utgångspunkten.¹⁰ I sin semiotiska definition menar Connell att maskulinitet är definierad som inte-femininitet, där det ena definieras i motsats till det andra. Maskulinitet i motsättningen mot femininitet är här enligt Connell, det "omärkta" där den symboliska auktoriteten ligger, medan femininitet är definierad av bristen därav. "The phallus is the master-signifier, and femininity is symbolically defined by lack".¹¹ Maskulinitet kan varken definieras eller existera i en kontext där den inte ställs i relation till femininitet. I likhet med post-strukturalismens tankar om att en symbol endast kan förstås inom ett tillhörande system av andra symboler, fungerar även denna distinktion i detta sammanhang. Denna infallsvinkel har varit mycket populär inom *cultural analysis*. Istället för att maskulinitet definieras som en del av en norm, en typ av beteende eller karaktärstyp bör vi enligt Connell se på maskulinitet i relation till de processer och förhållanden som män och kvinnor lever "könade" liv genom.¹² Hon avslutar resonemanget med:

'Masculinity', to the extent the term can be briefly defined at all, is simultaneously a place in gender relations, the practices through which men and women engage that place in gender, and the effects of these practices in bodily experience, personality and culture.¹³

2.2.1 Hegemonisk maskulinitet

Maskulinitet är något som förändras genom historien och är rörligt och flexibelt i kulturella strömningar likväl som i genussystem och praktiker. För att förstå varför människor inom en viss kultur tenderar att ha samma syn på vad 'maskulinitet' är kan det vara en fördel att använda sig av *hegemonisk maskulinitet*. Connell definierar hegemonisk maskulinitet på följande sätt:

[...] as the configuration of gender practice which embodies the currently accepted answer to the legitimacy of patriarchy, which guarantees (or is taken to guarantee) the dominant position of men and

---

¹⁰ Connell, s. 70.

¹¹ *ibid.* s. 70.

¹² *ibid.* s. 71.

¹³ *ibid.*

the subordination of women.¹⁴

Hegemonisk maskulinitet kan således ses som ett system vars uppgift är att försäkra männens överlägsenhet över kvinnorna i ett ojämlikt system. Den kan beskrivas som en allmän överenskommelse i en specifik tid och kultur om den dominerande maskulinitetens föredragna karaktärsdrag. Den dominerande maskuliniteten måste dock inte innehas av den mäktigaste individen i hierarkin, utan kan bäras av symboler - filmkaraktärer, skådespelare eller andra gestalter. Det är inte nödvändigtvis så att individen som bär den dominerande maskuliniteten i sitt privatliv, även bär den i arbetslivet.¹⁵ Det är heller inte nödvändigtvis enskilda män som bär den dominerande maskulinitetsbilden, men dessa är ändå en del av genussystemet och kan således gynnas av det. Alla män inom systemet påverkas av hegemonisk maskulinitet i den mån den dominerande maskuliniteten förser dem med en förebild och ett ideal att sträva mot och jämföra sig med, samt ett sammanhang eller kontext de kan identifiera sig med och passa in i.

I likhet med maskulinitets-begreppet är den hegemoniska maskuliniteten inte i någon mening statisk, den är flexibel och förändras i takt med kulturella strömningar. Hegemonin, menar Connell dock "[...] is likely to be established only if there is some correspondence between cultural ideal and institutional power, collective if not individual". Således är den sköld hegemonin förser patriarkatet med endast möjlig så länge patriarkatet lyckas befästa auktoritet, och den generella överenskommelsen om dess legitimitet bevaras. Om förhållanden för uppehållandet av hegemonin förändras och den kulturella grunden skakas är det möjligt för i princip vilken grupp människor som helst - kvinnor inräknat - att utmana de gamla strukturerna och skapa nya system.¹⁶ Hegemoni är således en rent rörlig och historiskt betingad konstruktion. Även om alla män påverkas av hegemonin så menar Connell att vissa män är underordnade; homosexuella män och även heterosexuella män som uppvisar feminina sidor förpassas till botten av hierarkin inom genussystemet. Connell identifierar en ytterligare grupp män som även om den deltar och eventuellt gynnas av hegemonin, inte hör till den del av hierarkin som dominerar. Denna grupp män benämner hon som "delaktiga". Dessa män gynnas indirekt av hegemonin på grund av

---

¹⁴ Connell 2005, s. 77.

¹⁵ ibid.

¹⁶ Connell 2005, s. 77.

kvinnornas underordnade status, men tillhör inte det översta skiktet och följer endast med i strömmen av de hierarkiskt dominerande männen. Dessa män jämför Connell med de som tittar på en fotbollsmatch och hejar på matchen, gentemot de som faktiskt är ute i leran och spelar.¹⁷ De stödjer den hegemoniska maskuliniteten men lever inte upp till dess standard.

I nästa del kommer jag diskutera dessa tankegångar utifrån Connell och Butler för att belysa den maskulinitetskonstruktion Knausgård skildrar i sin självframställning i *Min kamp*.

2.3 Självframställning i litteraturen

Det finns mängder av tillvägagångssätt för att framställa jaget i litteraturen. Undertitlar eller försök till genreangivelser som "memoar", "bekännelse" och "minnen" är vanliga, men exakt vad är det de benämner? *Min kamp* betecknas något tvetydigt som autofiktiv roman, men har i mediasammanhang kallats allt från hyperrealism och hyperfiktion till romandokumentär, trots att Knausgård själv benämner den kort och gott som roman. Det är lätt att tänka sig att ordet "självbiografi" betecknar en genre, där en författare valt att basera sitt verk på det egna livet, det egna jaget, men forskarna tvistar om detta. Går det ens att betrakta självbiografien som en genre? Den står utanför fiktionen men också utanför fakta. Hur ska den bedömas? Efter estetiska eller kanske moraliska kriterier? Ska den bedömas efter sin överensstämmelse med verkligheten? Dessa är frågor som hittills går utan svar, men Arne Melberg, litteraturprofessor vid universitetet i Oslo diskuterar denna problematik i *Själskrivet, Om självframställning i litteraturen* (2008). Melberg tycks inte anse självbiografien endast vara en genre, snarare menar han att ett verk innehåller självbiografiska inslag, som författaren tar till bruk. Melbergs bok publicerades 2008, ett år innan *Min kamps* första del nådde bokmarknaden och därför är det inte underligt att Knausgårds författarskap inte tas upp, men självframställningens problematik och historia diskuteras från Montaigne, Rousseau, Strindberg, Nietzsche och Proust till Bodil Malmsten och Per Hagman. Melberg diskuterar även Witold Gombrowicz mytomspunna dagbok vars realistiska och sanningsenliga stil Knausgård hävdar varit inspirationen till *Min kamp*.

Melberg undersöker strategierna för att uppnå självframställning. Termen

---

¹⁷ ibid. s. 78ff.

självframställning använder han med motiveringen: "Ett skäl till detta är att de traditionellare termerna självbiografi, självporträtt, memoar etc förefaller mig belastade med litterär metafysik".¹⁸ Han undviker även de övriga termerna för att de lätt väger över mot ett håll: antingen betecknar de fakta eller fiktion. Men Melberg menar att självframställande litteratur är *både* litterär och saklig litteratur. Han kallar självframställningens strategier för *både-och*-strategier, där han menar att författarna "tar till fiktion i verklighetsbeskrivande syften".¹⁹ Således, menar Melberg att självframställningen är närmare besläktad med reseberättelsen och den berättande journalistiken än med den skönlitterära fiktionen och den sakligt orienterade faktaboken.

Melberg presenterar ett antal parametrar som han anser är grundläggande och talande för självframställningen. Först ut är det han benämner *fördubblingen*. Här menar han att i akten att skriva om sig själv, fördubblas identiteten och jaget, en klyfta uppstår mellan skrivande jag och beskrivet jag. Självframställningen fångar inte det inre och sanna jaget, det stödjer eller identifierar inte heller självet i sig: "[...] självskrivandet innebär att jaget fördubblas till en instans som skriver om och reflekterar över det jag som lever och har levt".²⁰ Vidare nämner han *minnet* som en viktig parameter och menar att detta skiljer dagboksförfattaren från den som skriver självbiografiskt, då minnet för dagboksförfattaren ligger närmre till hands. Ytterligare en för Melberg viktig parameter är den om *självet*. Här skiljer han på två olika *själv*: det *ofärdiga självet* och det *färdiga självet*.²¹ Med detta menas att vissa författare blir färdiga med sig själva vid en viss punkt, de har ett mål och slutar när de nått dit. Här använder han Selma Lagerlöf som ett exempel. Hon använder självframställningen för att beskriva sin resa till den hon är: den skrivande. I kontrast framhåller han Strindberg som den klassiskt ofärdige självframställaren, där författaren ständigt återvänder till framställningen av jaget och använder olika former i sin utforskning av självet. För att här förhindra att fastna i metafysisk problematik, tillägger han att de flesta självframställningar oscillerar mellan ofärdiga och färdiga själv, dock menar han att vanligtvis är det skrivande jaget det färdiga och det beskrivna jaget det

---

¹⁸ Melberg 2008, s. 10.

¹⁹ *ibid.*

²⁰ *ibid.* s. 17.

²¹ Melberg 2008, s. 19.

ofärdiga.²² Nästa parameter är *motivet*. Varför skriva om sig själv? De motiv Melberg sedan förser oss med är döden och exil eller förlust; dessa tre faktorer uppmuntrar enligt Melberg till utforskning av identiteten.

3. Analys

3.1 Familjen och fruktan för feminisering

Min kamp andre bok, inleds med orden "SOMMEREN HAR VÆRT LANG, og den er ennå ikke over." (*Min kamp*, s.7) Det är sensommar. Karl Ove befinner sig på bilmester med fru och barn. Här är Karl Ove i första hand far och äkta man, rollen som arbetande man är sekundär; han befinner sig i en miljö där andra män till stor del saknas och interagerar nästan uteslutande med kvinnor och barn. Då maskulinitet bör betraktas utifrån ett perspektiv där det ställs i relation till något annat, är detta en god utgångspunkt för undersökningen. Connell skriver:

Gender is a way in which social practice is ordered. In gender processes, the everyday conduct of life is organized in relation to a reproductive arena, defined by the bodily structures and processes of human reproduction. This arena includes sexual arousal and intercourse, childbirth and infant care, bodily sex difference and similarity.²³

Maskulinitet är något som byggs upp och definieras av genuspraktiker, "configurations of gender practice" som Connell benämner det.²⁴ I familjens sällskap agerar Knausgård utifrån premisserna av deras närvaro och det går att betrakta verket ur denna synvinkel med genuspraktiker i fokus.

Hos Knausgård framställs konceptet om familjesemester inte så gemytligt och inbjudande som de tankebilder kontexten eventuellt föder. Skildringen av familjesemestern präglas av gräl mellan Karl Ove och frun Linda som gör honom vansinnig och skapar en känsla av klaustrofobi. Inget tycks gå som planerat och deras tre små barn leder honom in i "skrik og rop og elendighet". Han säger att han aldrig förstått poängen med semester och hellre skulle jobba (*Min kamp*, s7).

Beskrivningarna av händelseförloppen under semestern är så gott som uteslutande negativa, stämningen mellan makarna Knausgård är tryckt och låg. Karl Ove

---

²² ibid.

²³ Connell 2005, s. 71.

²⁴ ibid. s. 71.

framställs som tystlåten och tvingas följa Lindas nycker. Han ventilerar inte sin frustration verbalt i samma grad som Linda och på så sätt uppfattas hon som den dominerande. Istället ventileras författarens ilska och frustration i situationen långt senare i akten att skriva om händelsen. Att vara ledig från jobbet och tillbringa tid med familjen ter sig här ointressant, frustrerande och rentav emotionellt plågsamt gentemot arbetet han säger sig hellre syssla med. Jonas Frykman skriver i *Manligheten osäkrad*, att moderniteten skilde ut patriarkerna från hemmet och sattes till arbete i den offentliga sfären.²⁵ Således förändrades manligheten från att definieras som familjens överhuvud och patriark till att identifieras i större grad med mannens arbete och professionella roll.²⁶ Det går att se tendenser som dessa i *Min kamp*, något jag ämnar visa i denna uppsats. Karl Ove tycks stundtals längta efter ensamhet och arbete, att söka sig bort från familjen, samtidigt som han gör sitt bästa för att anamma fadersrollen även om den får honom att frukta feminisering.

Detta antyder den första tydliga motsättningen mellan familjefar och arbetande man - endast ett par få rader in i boken. Motsättningen dem emellan är central i Karl Oves maskulina framställning, där han i samband med familjen ofta framställs som svag, underlägsen och slav under faderskapet. Det står i kontrast till de tillfällen då han befinner sig ensam på sitt arbetsrum eller då han tillsammans med andra män framstår som mer dominerande.

Det är lätt att se Karl Oves känsla av underlägsenhet som kopplad till familjelivet. Det är i samröre med andra människor och de åtaganden som familjen medför han känner sig underminerad i sin maskulinitet. När en av döttrarna blir bjuden på barnkalas, följer Karl Ove något motvilligt med. Han föraktar det sociala spel som föräldrarna på kalaset för och den konformitet de för honom symboliserar. Tyst och obekväm i situationen distanserar han sig från det sociala umgänget och riktar sin uppmärksamhet främst mot sina döttrar. Från sin distanserade position börjar han beskriva människorna i rummet och fastnar vid den enda människa han menar sticker ut:

Ansiktet hans var stort, kinnene arrete, trekkene grove, øynene intense. Hendene som lå på bordplaten, var store. Han var kledd i en femtitallsaktig skjorte og blå dongeribukser som var brettet opp på leggen. Håret var også femtitalls, og han hadde kinnskjegg. Men det var ikke det som gjorde ham annerledes, det var utstrålingen hans, at man merket så godt at han satt der, selv om han ikke sa så mye. (*Min kamp* s.34)

---

²⁵ Frykman 1998, s. 305.

²⁶ *ibid.*

Connell framför argument som i enlighet med Butler menar att genus (i detta fall maskulinitet) härstammar ur agens, det vill säga kroppsliga handlingar.

Maskulinitetens symboliska betydelse ligger således inte minst i den manliga kroppen och Connell framhäver att "sann maskulinitet" nästan alltid är något som har den manliga kroppen som utgångspunkt och uttrycks genom dess handlingar, funktioner och funktionalitet.²⁷ I *Mannen* han beskriver besitter endast manliga drag, allt med honom beskrivs som stort och grovt, tillsammans med fentiotalsstilen som utstrålar en typ av gammaldags mansbild. Karl Ove känner sig uppenbarligen hotad av mannens fysiska närvaro och storlek. Knausgård fortsätter med att skriva om ett tillfälle på en fest, där en boxare vid namn Micke, i likhet med mannen på barnkalaset utstrålar en stark kroppslig närvaro. Här skriver Knausgård uttryckligen: "[...] hans fysiske nærvær var også påtagelig, og ga meg en distinkt, men ubehagelig følelse av underlegenhet" (*Min kamp* s.34) Upplevelsen av underlägsenhet blir här explicit. Karl Ove har i kontrast till Micke en blygsam kroppsbyggnad och skillnaden i storlek är allt som behövs för Karl Ove ska känna sig hotad i sin maskulinitet. Hotet blir påtagligare när en situation uppstår: Karl Oves höggravida fru Linda blir inlåst i badrummet. En låssmed tillkallas men lyckas inte lirka upp låset. De inser att de måste sparka in dörren. Karl Ove ser det som sin manliga plikt att ta kontroll och sparka in dörren men hindras av rädsla för att misslyckas; han får svälja sin stolthet och be Micke att forcera dörren. Dörren sparkas in omedelbart av Micke och Karl Ove skäms över sin oförmåga att lösa situationen:

I taxien på vei hjem så jeg nesten ikke på Linda. Jag hadde ikke stått fram da jeg skulle, men vært så feig at jeg hadde latt en annen gjøre det, og alt det fantes i blikket mitt. Jeg var en stakkar. Da vi hadde lagt oss, spurte hun hva det var. Jeg sa at jeg skammet meg fordi jeg ikke hadde sparket inn den døren. Hun så forundret på meg. Tanken hadde inte slått henne. Hvorfor skulle jeg gjøre det? Jeg var vel ikke typen til det? (*Min kamp* s.37)

En man skapas enligt Butler och Connell genom handlingar, handlingar som utgår från vilken typ av person man är, en omaskulin person bör således bete sig omanligt. Connell skriver: "[...] being peaceful rather than violent, conciliatory rather than dominating, hardly able to kick a football, uninterested in sexual conquest, and so

---

²⁷ Connell 2005, s. 45.

forth.»²⁸

Maskulinitet ses som motsats till det som är typiskt omanligt, snarare än det som är typiskt manligt. Det handlar om vad en man *inte* kan göra eller *inte* gör, snarare än om hur mannen i själva verket agerar. Vidare menar hon att sann maskulinitet nästan alltid uppfattas som något som emanerar ur manskroppen.²⁹ Boxaren Micke bevisar sin maskulina kraft och blir bekräftad i handlingen att sparka in toalettdörren och dessutom rädda en kvinna i nöd, Micke gör sig till man genom fysisk styrka i denna symboliska handling. Karl Ove tvivlar på sin fysiska förmåga, lägger det ansvar han känner är hans på någon annan och uppfattar sig själv som den underlägsne mannen. För att applicera Connells teorier om hegemonisk maskulinitet, sällar Karl Ove sig till de *delaktiga* männen: de som deltar i hegemonin men inte är bärare av den dominerande maskuliniteten i rummet. Micke utstrålar maskulinitet i en helt annan grad. Vi får veta att han är boxare. Det skvallrar om en fysisk förmåga utöver det vanliga och att han är skicklig atlet. Karl Ove deltar i hegemonin och stödjer dess ideal men når själv inte upp till dem. Både förmågan att bruka våld och framgång inom sport anses enligt Connell vara test av maskulinitet, speciellt våldsamheter inom sport är utmärkande, kroppen tar bokstavligen stryk i maskulinitetens och den fysiska framgångens namn.³⁰ Frykman talar även om vikten av smärta och askes för maskulinitetens uppbyggnad, hårdande övningar och jakten på styrka, önskan att utplåna svaghet – alla är typiskt manliga företeelser.³¹ Micke är den dominerande kraften i rummet, och besitter en mängd maskulina egenskaper. Karl Ove är författare och har familj, ingen imponerande kroppslig framställning, är tystlåten och skygg i sociala sammanhang och är i detta fall den underlägsna maskuliniteten.

Connell menar även att familj och faderskapet innebär ett utbrett behov för att kompromissa med kvinnor, och således mista sin manliga dominans och obestridda auktoriet, något som både kännetecknar och definierar en man som i hegemonin innehar en delaktig position.³² Att det är Micke och inte han som sparkar upp dörren

---

²⁸ Connell, s. 67.

²⁹ *ibid.* s. 45.

³⁰ *ibid.* s. 37–58.

³¹ Frykman 1998, s. 300.

³² Connell 2005, s. 79.

befäster endast Mickes dominans i sammanhanget.

Knausgård skriver vidare att så fort han kommer i kontakt med andra män med stark fysisk utstrålning ser han sig själv som den hämmade och svage mannen, "som levde dette livet i ordenens verden" (*Min kamp* s.38). Att maskulinitet är något som uttrycks performativt, med handlingar, betyder att den blir hotad och sårbar när dessa handlingar inte kan utföras eller hindras – Karl Oves villrådighet i situationen med den låsta badrumsdörren lämnar hans maskulinitet sårbar, men han gör inget omedelbart för att återupprätta den, utan finner sig motvilligt och full av självförakt i situationen. Upprättelsen sker på sätt och vis i akten att skriva ned historien och påpeka förlusten av maskuliniteten, understrykandes att det är en motvillig förlust.

En annan intressant situation ur maskulinitets-synpunkt är den när Karl Ove brister ut i gråt för första gången framför Linda. Hon har aldrig tidigare sett honom gråta. "Jeg vendte meg bort, jeg ville ikke at hun skulle se det, det tidoblet ydmykelsen, det var ikke bare det at jeg ikke var et menneske, jeg var heller ingen mann." (*Min kamp* s. 258) Claes Ekenstam är docent i idéhistoria och har forskat om bland annat mansbilder och mäns syn på den egna kroppen. Han har skrivit en text om den manliga gråtens historia, och menar att gråten traditionellt sedan 1800-talet, betraktats som något kvinnligt, då gråtandet ses som att man tillåter känslolivet styra över förnuftet.³³ Ekenstam använder psykoterapeuten Alexander Lowens forskning för att stödja sin tes och menar att män i vårt samhälle uppmuntras att visa behärskning, förtrycka sina känslor och inte visa svaghet, då detta visar på okontrollerbart beteende – något som enligt Lowen och Ekenstam är tabubelagt i samhället.³⁴ Ekenstam påpekar också att Lowens arbete tyder på att gråten är en viktig komponent i en människas känsloliv för att denne ska kunna leva som "en någorlunda hel människa".³⁵ Jens Rydström och David Tjeder knyter även de gråtens feminisering till 1800-talet och borgerlighetens framväxt. I *Kvinnor, män och alla andra* skriver de att i takt med att män började betraktas som rationella individer, kapabla att frigöra sig från sitt biologiska kön, förflyttades gränserna för vad som kunde ses som acceptabelt manligt beteende. Nu var mannens uppgift att vara till nytta för sin nation och sitt samhälle, och då var inte längre känslösamma

---

³³ Ekenstam 1998, s. 116.

³⁴ *ibid.* s. 121.

³⁵ Ekenstam 1998, s. 121.

oppvisninger som gråt accepterte, mannen skulle beherske sig og fokusere på sin plikt.³⁶

Att Knausgård skriver "[...] jeg ikke var et menneske, jeg var heller ingen mann", tyder på att han anser gråten vara en kvinnlig känsla och handling, han säger även att han inte gråtit på fem år – sedan hans far dog, som för att understryka att denna sortens feminina beteende inte hör till vanligheterna.

3.2 Ära, våld och smärta – att finna sin maskulinitet

En av de viktigaste personerna i Karl Oves liv är vännen Geir. Han har skrivit en bok som också den är viktig för Karl Ove: *Den brukne nesens estetikk*. Boken är en undersökning av kulturen i en boxningsklubb. Här finner Knausgård en typ av manlig frizon, han beskriver det:

Der var verdiene som velferdssamfundet ellers har bygt ned, som mannlighet, ære, vold og smerte, fortsatt hold i hevd, og det interessante for meg var hvor annerledes samfunnet så ut når det ble betraktet derfra, med det sett av verdier som de ble båret oppe. (*Min kamp*, s.123)

Knausgård tycks sakna en äldre mansbild, där ära, smärta och maskulinitet fortfarande står högt i kurs. För honom tycks detta symbolisera något äkta och rent. Han ser boxningsklubben som en plats där de viktigaste aspekterna av en förfluten maskulinitet lever kvar och samhällets nya ideal för mannen ännu inte trängt in i, där man på allvar faktiskt lever i sin kropp och inte i sitt huvud. I *kroppen, viljan och skræcken for att falla* (1998) skriver Claes Ekenstam att ett karaktäristiskt drag hos den samtida mannen är att han inte lever genom sin kropp utan genom sina tankar, åsikter och värderingar. Att mannen lever "I sitt eget huvud". Detta levnadssätt menar han, innebär en dissociering från kroppen och känslolivet, endast det intellektuella arbetet värderas; Kroppen förnekas och man betraktar sig själv med en från kroppen frikopplad rationalitet som rationaliserar bort känslor och fysiska behov.³⁷ Knausgård skriver vidare i sitt resonemang om *Den brukne nesens estetikk*:

[...] den verden jeg bebodde, den jeg sov i, spiste i, snakket i, elsket i, løp i, den som luktet, som smakte, som lød, som regnet og blåste, som kjentes mot huden, ble holdt utenfor, var ikke et tema for tenkning. [...] Mens jeg tenkte i den i den abstrakte virkeligheten for att forstå den, tenkte jeg i den konkrete virkeligheten for å håndtere den. I den abstrakte virkeligheten kunne jeg lage meg et selv, et selv av meninger, i den konkrete virkeligheten var jeg den jeg var, en kropp, et blikk, en stemme. (*Min*

---

³⁶ Rydström, Tjeder 2009, s. 37f.

³⁷ Ekenstam 1998, s. 30.

kamp s.125)

Det Knausgård tycks beskriva kan relateras till Ekenstams tanke om mannen som lever i sitt huvud och inte i sin kropp. Han lever i den konkreta verkligheten endast som en kropp, en kropp som dissocieras från tänkandet. Boxarna i Geirs bok blir här motsatsen till Karl Ove, de lever i sina kroppar och rationaliserar inte bort kroppens roll, något han avundas och beundrar, för närvaron i kroppen bär med sig idealen om smärta, askes och ära som alla associeras till maskulinitet.

Denna syn på maskuliniteten stämmer överens med den som Jonas Frykman diskuterar i *Manligheten osäkrad*. Han menar att en liknade syn på maskulinitet började etableras i slutet av 1800-talet när mannens arbetsbörda blev större samtidigt som rollen som familjens patriark förminskades: "De prestationer, fysiska påfrestningar och självvalda kroppsliga plågor, som män utsatte sig för inom ramen för det moderna, var ett sätt att göra sig fri från tidigare bestämmningar och en väg att möta de nya påfrestningarna."³⁸ Idealet var en man som stod ut med smärta, tunga arbetsuppgifter och var härdad och stark. För Knausgård är detta den rena mansbilden, där mannen är närmre naturen och verkar genom kroppen. Boxaren blir en symbol för detta och att Micke råkar vara boxare kan ses som en del av motiveringen till Karl Oves handlande i situationen med toalettdörren och skammen som kryper sig på efteråt. "En bokser ble aldri bedømt ut fra hva han sa eller mente, men fra hva han gjorde", skriver Knausgård i en tankegång om *Den brukne nesens estetikk*. (Min kamp s.125)

För Knausgård är boxaren en symbol för den man som bedöms efter sina handlingar, något han anser vara sällsynt i samtiden. Det spelar ingen roll vad boxaren säger eller vilka värderingar han bär på; för boxaren är allt som räknas hur han betar sig i ringen. Mannen som likt den man Frykman skriver om, frigjorde sig och sin maskulinitet genom fysisk aktivitet. På samma sätt som det sena 1800-talets man fann sin maskulinitet genom att bestiga fjäll, finner boxaren sin i den fysiska konfrontationen i ringen.³⁹ I båda fallen är metoden för att finna maskuliniteten segern över jaget och kroppen. Det tycks infinna sig en strävan hos Knausgård efter detta ideal, men samtidigt en rädsla för att inte själv kunna leva upp till idealet. Vid ett

---

³⁸ Frykman 1998, s. 307.

³⁹ Frykman 1998, s. 303f.

senare tillfälle i romanen blir Karl Ove presenterad för några boxare av vännen Geir. Vid anblicken av deras självsäkra attityd och storleken på deras överarmar infinner sig samma känsla av feminisering hos Karl Ove. Han inser att de "kunne slå meg i stykker på noen sekunder, uten at jeg ville ha hatt noe å stille opp med" (*Min kamp* s.299) och det är denna tanke som försätter honom i en känsla av femininitet som han finner förödmjukande: "Det var ydmykende, men ydmykelsen var helt min egen, den kunne ikke ses, heller ikke anes. Men den var der like forbannat" (*Min kamp* s.299)

3.3 Faderskapet och den manliga krisen

2011 skrev Jenny Tunedal en recension av *Min kamp* i Aftonbladet som diskuterade framställningen av maskulinitetens, där hon menar att romanen skildrar en Karl Ove Knausgård i maskulin kris: "[...] *Min kamp* kan förstås ses som ett enormt arbete med att skriva den egna (mans)kroppens, röstens och blickens text."⁴⁰ Genom romanen beskrivs ett otal tillfällen, liknande det med boxaren Micke, där Knausgård känner sig hotad i sin maskulinitet. Tunedal använder några av dessa som exempel, bland annat det uppmärksammade och komiskt uppskruvade fallet där Knausgård deltar i babyrytmik med sin dotter – något han finner oerhört förödmjukande och feminiserande, speciellt då babyrytmiken leds av en attraktiv kvinna:

Alt var mykt og vennlig og godt, alle bevegelser var små, og jeg satt sammenkrøpet på en pute og lallet sammen med mødre og barn, i en sang som til alt overmål ble ledet av en kvinne jeg gjerne skulle ha ligget me. Men gjennom å sitte der, var jeg fullstendig ufarliggjort, uten verdighet, impotent, det var ingen forskjell på meg og henne, annet enn at hun var vakrere, og den utjevningen, hvor jeg hadde gitt slipp på alt det som var meg, til og med min størrelse, og det frivillig, fylte meg med raseri. (*Min kamp*, s.76)

Att ta plats bland kvinnorna på en kudde, på så sätt avsägandes sig både sin maskulinitet och längd, är för honom en djupt förnedrande upplevelse. Återigen misslyckas han med att agera "manligt"; först tvingades han be en annan man att sparka in toalettdörren och nu tvingas han bete sig på ett sätt som enligt honom är fundamentalt kvinnligt. Enligt Butler finns det en strävan efter koherens mellan det inre och det yttre, Karl Ove idealiserar en stark maskulinitet och således idealiseras även kroppens överensstämmande med det inre idealet. Butler skriver: "In other words, acts, gestures, and desire produce the effect of an internal core or substance,

---

⁴⁰ <http://www.aftonbladet.se/kultur/article13100760.ab>. (2013-04-15).

but produce this *on the surface* of the body, through the play of signifying absences that suggests, but never reveal, the organizing principle of identity as a cause."⁴¹ För Karl Ove är koherens här omöjligt, istället blir hans agerande och handlingars performativitet riktade bort ifrån det inre; det är inte hans inre ideal som produceras på kroppens yta, därav känslan av förödmjukelse och att gå emot sin egen natur. Vidare menar Butler att allt performativa handlingar åstadkommer är en illusion av en inre och organiserande kärna.⁴² För att använda "illusion" som metafor, är det rimligt att hävda att Karl Ove bryter denna illusion för sig själv, en illusion som är en nyckeldel i hans identitet. Det uppstår en konflikt mellan det inre idealet och det performativa yttre. Samtidigt är han inte ensam man i lokalen, det är minst två män till närvarande men de föraktar Karl Ove djupt. När en av männen nickar till honom tänker han: "Jeg kunne ha sparket til ham. Hva var det han trodde, at vi tilhørte samme forening?" (*Min kamp*, s.75) Detta trots att de befinner sig i samma situation.

När allt är över skriver Knausgård: "Ute på gaten hadde jeg lyst til å rope alt jeg kunne, og til å knuse noe" (*Min kamp* s.77) Efter detta går han i en bokhandel och köper ett antal böcker, bland dessa en bok av Galileo Galilei och en bok av Malaparte, verk som utan tvekan utstrålar en viss maskulin aura, som för att genast stärka sin manliga potens. I bokhandeln får han ett samtal av vännen Geir och svarar att han "jobber med selvfølelsen" (*Min kamp* s.81). Detta blir en akt att återupprätta förlorad maskulinitet, att ta tillbaka lite självkänsla. Att detta försök till upprättelse sker genom inhandlandet av böcker ter sig även det symboliskt. För det är konsten och skrivandet som är tillflykten i *Min kamp* – det är dit den avmaskuliniserade Karl Ove söker sig för att slicka sina sår, mer om detta längre fram i uppsatsen.

Lite senare i romanen återvänder Karl Ove i tanken till babyrytmiken:

Jeg tenkte på den vakre kvinnen på babyrytmikken mens jeg gikk. Hva hadde det handlet om? Jeg ville ligge med henne, men trodde jo ikke at jeg skulle få muligheten, og om jeg hadde fått muligheten, hadde jeg ikke gjort det. Så hvorfor skulle det spille noen rolle at jeg oppførte meg som en kvinne foran øynene hennes? Man kunne sie mye om selvbildet, men det var i alle fall ikke i fornuftens svale saler det var utformet. (*Min kamp* s.87)

Trots försöken att intellektualisera den egna självbilden och maskulinitetsbilden som innefattas i den, och i det närmaste avfärda den som irrationell, sägandes att den inte

---

⁴¹ Butler 2006, s. 185.

⁴² *ibid.* s. 186.

är utformad av förnuftet, misslyckas han med att skaka av sig känslan av feminisering. Han fortsätter:

Selvbildet gjaldt ikke bare den man var, men også den man ville være, kunne være, en gang hadde vært. For selvbildet var det ingen forskjell på det reelle og det hypotetiske. [...] Når jeg gikk rundt i byen med barnevogn, og brukte dagene till å stelle for barnet mitt, var det ikke slik at jeg tilførte livet mitt noe, at det ble rikere, tvert imot ble noe tatt bort fra det, en del av mitt selv, den som hadde med mannlighet å gjøre. (*Min kamp* s.87)

Identitet och självbild är tätt sammanlänkade med maskuliniteten. Butler menar att identiteten stabiliseras genom begrepp som kön, genus och sexualitet, således kan genus ses som något som inte är begripligt om det betraktas som en fristående enhet från identiteten.⁴³ Då genus och identitet är intimt länkade med varandra, upplever Karl Ove som baserar så mycket av sin självbild på maskulinitet, att sysslor som traditionellt betraktats som "kvinnoysslor" berövar honom av en del av sin identitet. Återigen är det en upplevelse av att själv leva upp till sitt eget maskulinitetsideal som plågar honom. Fadersrollen och dess plikter ger honom inget, utan tar maskuliniteten ifrån honom. Frykman talar om vikten för den moderna mannen att frigöra sig från hemmet, där deras ursprungliga roll som familjens patriark och ledare nu hamnat i ett jämlikt förhållande, där arbetsbördor och ansvarsområden delades lika mellan makarna.⁴⁴ Mannen förvandlades till en "äkta hälft" istället för den dominerande patriark han tidigare varit, därför sökte han sin manliga identitet utanför hemmet, på sin arbetsplats, genom sitt arbete.⁴⁵ Att befatta sig med hemmets och familjens sysslor blir för Knausgård ett steg ifrån den maskulina identitet han strävar efter. Detta är något han är medveten om, och säger att det inte är förnuftet som talar om detta för honom, utan känslorna – i tankarna menar han, vet han att han gör det av en mycket god anledning: att han och Linda ska vara jämställda i förhållandet. (*Min kamp* s.87)

Historikern Yvonne Hirdman, har formulerat en teori som menar att samhället bygger på osynliga kontrakt mellan könen: "genuskontrakt" som formar hur vi betraktar män och kvinnor. Dessa kontrakt ingås i olika av samhällets skikt: "mellan den enskilda mannen och kvinnan, mellan män och kvinnor på det sociala planet och

---

⁴³ Butler 2006, s. 23.

⁴⁴ Frykman 1998, s. 305.

⁴⁵ ibid.

mellan 'mannen' och 'kvinnan'".⁴⁶ I *Spegling i en skärva – kring Marika Stiernstedts författarliv* (1998), skriver Margaretha Fahlgren om det genusavtal som upprättades mellan författarparet Marika Stiernstedt och Ludvig Nordström.⁴⁷ Karl Ove och Linda lever under liknande premisser, där den ena partens författartalang värderas högre och således blir den styrande kraften i förhållandet. Knausgård formulerar något som skulle kunna liknas vid ett genuskontrakt i *Min kamp*. I en tankegång kring de premisser som omgärdar ett modernt förhållande och sin motvillighet att sköta sysslor relaterade till barnen skriver han:

Ville jeg ha ordnet der annerledes, måtte jeg ha sagt fra til Linda før hun ble gravid, hör, jeg vil ha barn, men jeg vil ikke være hjemme og ta meg av det, er det greit for deg? Det betyr jo at det er du som må gjøre det. Da kunne hun sagt, nei, det er ikke greit, eller, ja, det er greit, og framtiden vår kunne ha blitt planlagt ut fra det. Men det gjorde jeg ikke, så forutseende var jeg ikke, og da måtte jeg følge de spillereglene som fantes. I den klasse og kultur vi tilhørte, betydde det at vi begge tok den samme rollen som tidligere ble kalt kvinnerollen. Den var jeg bundet til som Odyssevs til masten: Ville jeg komme meg fri, kunne jeg det, men ikke uten å miste alt jeg hadde der. Slik hadde det seg at jeg gikk moderne og feminisert rundt i Stockholms gater med en rasende attenhundretallsmann i mitt indre. (*Min kamp* s.88)

Knausgård tycks se jämställdhet – som komponent i ett förhållande – som ett nödvändigt ont. Enda anledningen till att han ställer upp, är samhällets krav och det faktum att han inte var tillräckligt "forutseende" för att ställa kravet om dispens innan Linda blev gravid. Han beskriver sig själv som "attenhundretallsmann", som föredrar att kvinnan sköter sysslor som har med barn och hemmet att göra. Ändå viker han sig för jämställdheten och tar sig motvilligt an de dagliga bestyr som familjelivet innefattar. Han gör det i vetskapen om att samhället och antagligen också Linda kräver jämlikhet och således jämnt fördelade arbetsuppgifter, men han anser sysslorna vara feminiserande och ett hot mot maskuliniteten. Rydström och Tjeder föreslår att den nya hegemonin i samhället är jämställdhetens, män förväntas förhålla sig aktivt till jämlikheten – en man *ska* i lika stor grad som kvinnan delta i hushållssysslorna, han *ska* ta ut föräldraledighet och han förväntas hämta på dagis och byta blöjor.⁴⁸ Således är det rimligt att påstå att det existerar en press på Karl Ove att axla denna relativt nya maskulinitetsroll, och att det är hegemonins yttre påverkan som får honom att underkasta sig kraven.

---

⁴⁶ Hirdman 1988, s. 54

⁴⁷ Fahlgren 1998, s. 69ff.

⁴⁸ Rydström, Tjeder 2009, s. 58.

I en annan passage diskuterar han fördelningen av hushållssysslor mellan makarna. Linda är sjuk och orkar inte utföra några sysslor:

Jeg ville at Linda, som allerede var hjemme med Heidi, også skulle ta seg av det som vedrørte Vanja, slik at jeg kunne jobbe. Det ville ikke hun. Eller, kanskje hun ville hun ville, men det klarte hun ikke [...] Hvis jeg ikke fikk skrive på grunn av henne og hennes krav, ville jeg gå fra henne, så enkelt som det var det. (*Min kamp*, s.513)

I slutändan är det Karl Ove som utför majoriteten av sysslorna men till priset av ett harmoniskt förhållande, då tvånget om att sköta hushållet väcker ilska mot Linda. “[...] skulle jeg gjøre *alt* mens hun lå der og sløvet?” (*Min kamp* s.513) Villkoret för att Karl Ove ska sköta sysslorna är att han får skriva, och när han inte får det hämnas han genom att göra allt hon ber honom om, men frånhålla henne kärlek. (*Min kamp* s.514)

Linda är också författare men Karl Ove anses vara den av makarna med störst potential, så genuskontraktet dem emellan anpassas efter detta också, ingenting nämns om hennes skrivande och det är hon som spenderar mest tid med barnen. För Karl Ove hör litteraturen till den manliga, när det egna författarskapet diskuteras är det med manliga vänner. Det händer att han visar det han skrivit för sin fru och om hennes reaktioner sägs det: “[...] hun sa alltid at det var veldig bra [...]”, sedan diskuteras inte hennes åsikter utförligare. (*Min kamp* s.265) Linda används framförallt som ett medel för litterär bekräftelse av Karl Ove, någon som tror på hans geni och ger honom stöd. Något riktigt värde tycks han endast fästa vid manliga vänners synpunkter.

3.4 Att leva i litteraturen - litterärt maskulinitetsideal

Sedan romantiken har rollen som konstnär och författare förknippats med en stark manstyp. Historikern George L.Mosse menar i *The Image of Man: The Creation of Modern Masculinity* (1996) att vad han kallar "den moderna manliga stereotypen" uppstod under 1700-talets slut, i och med borgerlighetens framväxande som den ledande samhällsklassen.⁴⁹ Denna stereotyp är karakteriserad av vad vi idag, skulle kalla klassiskt manliga ideal såsom styrka, fysisk förmåga, våld, ära och ridderlighet. Denna bild växte sig stark under 1800-talet och det inte minst med konstnärernas hjälp. Målare strävade efter att skildra den manliga kroppens skönhet och författare

---

⁴⁹ Mosse 1996, s. 17.

som Rousseau och John Locke populariserade en man som både hade moral, var i fysiskt god form och eftersträvade upplysning.⁵⁰ Konstnärsrollen blev en roll som stöptes i konnotationer om maskulinitet; gärna om det "manliga geniet", som beundrades för såväl sitt intellekt som sin excentricitet och frispråkighet. En bild av manliga konstnärer som lever kvar i dagens samhälle.

I en passage i *Min kamp* skriver Knausgård: "Dagliglivet, med sine plikter og rutiner, var noe jeg utholdt, ingenting jeg gledet meg over, ingenting som ga meg mening eller gjorde meg lykkelig" (*Min kamp* s.67) Litteraturen blir utvägen för Karl Ove, med sin flykt till det verkligt verkliga, till det meningsfulla. Denna flykt från det tillsynes meningslösa vardagslivet är något han delar med ett otal manliga konstnärer – Ulf Lundell, Jack Kerouac, Hamsun, Ibsen och Stagnelius hade också liknande drömmar. Det är en typisk manlig tematik; uppbrottet från det vardagliga och den litterära resan mot mening. Han flyr in i romantiken och mot en värld som är simplare och i nära kontakt med naturen – detta är inget mystiskt; då det är från litteraturen hans eget maskulinitetsideal härstammar och kanske då i synnerhet från landsmän som Hamsun och Ibsen. Det är i litteraturen och i rollen som författare han finner frihet och en frist från det påfrestande familjelivet. Han säger sig i tankarna vända sig mot 1500- och 1600-talen:

[...] med sine enorme skoger, sine seilskuter og hestekjerrer, sine vindmøller og slott, sine klostre og småbyer, sine malere og tenkere, oppdagelsesreisende og oppfinnere, prester og alkymister. Hvordan ville det ikke ha vært å leve i en verden hvor de amerikanske indianerne fortsatt levde sitt liv i fred? Hvor det livet var en faktisk mulighet? Hvor Afrika var uerobret? Hvor mørket kom med solnedgangen og lyset med soloppgangen? [...] den frembrakte den største forfatteren, Shakespeare, den største maleren, Rembrandt, den største vitenskapsmannen, Newton, alle fortsatt uovertrufne innen sine felt, og hvordan kan det ha seg at nettopp den tiden nådde den fylde? Var det slik at døden var nærmere og livet derfor sterkere? (*Min kamp* s.68–69)

Världen Karl Ove längtar till är endast tillgänglig genom litteraturen, och samma sak gäller för det maskulinitetsideal han eftersträvar. Det han saknar tycks vara en känsla av äventyr, en högre livskänsla; likt den typ av man Claes Ekenstam beskriver som "lever i sitt eget huvud" och hela tiden jagar nya kickar för att få kontakt med sina känslor. Medan vardagssysslorna i hemmet ger honom en känsla av feminisering och meningslöshet, ger arbetet, författarskapet och litteraturen honom en tydlig känsla av lycka och meningsfullhet. När han har åstadkommit en prestation i sitt författarskap

---

⁵⁰ ibid. s. 24ff.

möts det av djupare beskrivningar av lycka än när Karl Ove till exempel blir förälskad. I en av bokens passager skriver han om tiden när han skrev sin andra roman, han skriver natt och dag, sover knappt och lever i sitt arbetsrum, avskild från Linda och deras nyfödda dotter. Han beskriver sina känslor under den perioden:

Jeg var fylt av en helt fantastisk følelse, et slags lys brant i meg, ikke varmt og fortærende, men kaldt og klart og skinnende. På natten tok jeg med meg en kopp kaffe og satte meg på benken utenfor sykehuset for å røyke, gatene lå stille rundt meg, og jeg kunne nesten ikke sitte stille, så stor var gleden. Alt var mulig, alt ga mening. To steder i den romanen nådde jeg høyere enn jeg hadde trodd var mulig, og de stedene, som jeg ikke kunne forstå at jeg hadde skrevet, og som ingen andre har lagt merke til eller sagt noe om, gjorde det alene verdt de fem åren med mislykket og forfeilet skriving som gikk foran. De er to av de beste øyeblikkene i livet mitt. Da mener jeg hele livet. Den lykken det fylte meg med, og den følelsen av uovervinnelighet det ga meg, har jeg lett etter siden, men ikke funnet. (*Min kamp* s.70)

Om familjelivet för Karl Ove upplevs som feminiserande, så ger arbetet och skrivandet honom en känsla av vitalitet. Framgångar inom arbetslivet och konstnärskapet tycks bli viktigare för självkänslan och för med sig större lyckokänslor än samspelet med familjen. Om maskulinitetskonstruktionen är byggd och hämtad från litteraturen, är det också endast där den kan existera. I vardagslivet och tillsammans med familjen, är det en strävan att nå upp till ett orealistiskt ideal som präglar Karl Oves framställning. Därför för rollen som far och äkta man med sig känslan av feminisering, medan han i sin yrkesroll och i den litterära världen har idealet inom räckhåll. Det är mycket som tyder på att konstnärskapet har ett större värde än familjelivet för Karl Ove. Att han är en kärleksfull och engagerad far framgår förvisso tydligt i romanen – han säger vid ett tillfälle att den enda han önskar sig är att vara en god far, men det framgår också att han inte anser sig nå upp till det. (*Min kamp*, s.569) Att inte känna sig tillräcklig i sin fadersroll är även det avmaskuliniserande, och när det existerar en känsla av mindrevärde, underlägsenhet och femininitet i föräldrarollen blir konstnärskapet viktigare för maskulinitetskonstruktionen.

Maskuliniteten är starkt knuten till Karl Oves konstnärsidentitet. Litteraturen är den arena där han får möjlighet att utmärka sig och bevisa sig, något som enligt Frykman är en viktig del i skapandet av den kulturella betydelsen av "en riktig man". Den riktiga mannen får uppmärksamhet och visar duglighet inom sitt respektive område – konst, litteratur, vetenskap eller sport. Speciellt särskilt svåra och "hårdande" bedrifter som visar på den enskilda mannens egenart, ger tecken på

individens manlighet.⁵¹ Livet som författare ter sig inte för Karl Ove speciellt harmoniskt och problemlöst heller. När han skriver är det i långa plågsamma pass, han säger att arbetet är påfrestande och att han "hatet hver setning" (*Min kamp*, s.555) När han skriver om sin fars död skriver han att det var tungt och plågsamt, men att han härdade ut och skrev fem sidor om dagen oavsett – framställningen av själva skrivprocessen är präglad av hur svårt skrivandet är för honom. (*Min kamp*, s.561) Han "härdar" och står ut, plågar sig själv för sitt arbete precis på samma sätt som en boxare plågar sig i ringen. Han offrar också familjelivet för skrivandet. När deadline på en av hans romaner närmar sig lämnar han Linda och deras nyfödda dotter för att koncentrera sig fullständigt på skrivandet. Han beskriver när han berättar för Linda att han tänker flytta över till arbetsrummet och jobba dag och natt:

Det kan du ikke, sa hon, det går ikke, du har en familie, har du glemt det? Det er sommer, har du glemt det? Skal jeg ta meg av dotteren din alene? Ja, sa jeg. Slik er det. Nei, sa hun det får du ikke lov till. Okey, sa jeg, men jeg gjør det uansett. Og det gjorde jeg. Jeg var helt manisk. [...] Hun sa at hun ville gå fra meg. Jeg sa, gå. Jeg bryr meg ikke, jeg må skrive. Og det var sant. Hun fikk gå om det var det hun ville. Hun sa, jeg gjør det. Du ser oss aldri mer igjen. Jeg sa, fint. Jeg skrev tyve sider om dagen. (*Min kamp* s.330)

Att författarrollen går före familjen kan knappast bli tydligare. När han sedan blir klar med romanen och återvänder till hemmet är allt fint och lyckligt, men han saknar det han upplevt i skrivandet: "[...] og alt var bra, alt var som det skulle være, men likevel ikke bra nok, jeg lengtet hele tiden tilbake til der jeg hadde vært, det verket i meg. Det maniske, det ensomme, det lykkelige."(*Min kamp* s.331) Konnotationen om det manliga geniet som lever för konsten, och eftertraktar ensamhet och isolation väcks återigen. Inom konstnärskapet kan Karl Ove leva ut sin maskulina roll och få bekräftelse, bevisa sin duglighet och testa sig själv genom att ta sig igenom en process han anser plågsam. Samtidigt får han en frist från den för honom feminiserande och meningslösa familjerollen. Istället för att bevisa sin maskulinitet genom kroppsliga handlingar likt den man Frykman beskriver, är det genom författarrollen och mentala utmaningar han bekräftar sig själv. Frykman menar att smärta, askes och självplågeri är en viktig del i konstruktionen av maskuliniteten, smärtan blir ett transportmedel mot den ideala maskuliniteten.⁵² Karl Ove går inte igenom några kroppsliga plågor, möjligen sömnbrist, men däremot mentala utmaningar och i skrivprocessen går han

---

⁵¹ Frykman 1998, s. 307f.

⁵² Frykman 1998, s. 311.

igenom en form av späkning; han sover mycket lite, arbetar dygnet runt, har ingen social kontakt förutom sporadiska telefonsamtal från en arg och upprörd Linda som han inte visar någon sympati. Det är en sorts stålsättning och hårdning.

Karl Oves vän Geir är en central gestalt i *Min kamp*. Han är Karl Oves förtrogna vapenbroder. Geir råkar dessutom vara en särskilt maskulin och dynamisk person. Han spenderade tid som levande sköld i Irak under kriget, sysslade som tidigare nämnt med boxning och är en någorlunda framgångsrik akademiker. Han säger sig också bära på en gammaldags manssyn, och kallar sig "1950-tallsman". (*Min kamp* s.280) Geir och Karl Ove för intellektuella samtal, framförallt om konst och litteratur och deras förhållande till den. Geir tycks vara den dominerande i umgänget, och beskrivs tidvis som distanserad och håfull. I samtalen förekommer det ymnigt med litterära referenser, även om samtalsämnet är något annat. Var och varannan mening stöds med citat från olika litterära storheter; Karl Ove rör sig i kretsar där männen är kulturellt bildade, ofta är hans vänner författare, journalister eller akademiker – inom hegemonin bland dessa män är det oundvikligt att litterära kunskaper och ett demonstrerande av dessa är en betydande del. Intellekt är en väg till dominans. Användandet av litterära citat i samtalen kan tolkas som ett sätt att stärka sin position i hegemonin, samtidigt som det tyder på att dessa män hämtar sina ideal från litteraturens värld. Karl Ove har också en starkare roll i hegemonin än han hade till exempel i rummet med boxaren Micke; här bär han på en samling ideal som placerar honom högre upp.

Linda är även hon etablerad författare och poet, och har en genomgående kulturell bildning, men Karl Ove diskuterar inte litteratur med henne vid något tillfälle i romanen. På sin höjd ger Linda Karl Ove beröm för hans verk. Samtalen med Linda handlar som regel om praktiska saker eller problem i deras förhållande. Hon framställs snarast som någon som förhindrar hans kreativa process och när hon vid ett tillfälle hälsar på i hans arbetsrum, denna maskulinitetens symboliska hemvist, så slutar han skriva och lämnar lägenheten i ilska. (*Min kamp*, s.230) Det finns alltså en tydlig åtskillnad mellan hemmalivet och litteraturens värld även här; litteraturen och de intellektuella samtalen hör till det manliga.

Geir och Karl Oves samtal är talande för konstruktionen av maskuliniteten. De möts på samma premisser och har en mer eller mindre jämställd relation. Geir har också lite av en terapeutisk inverkan på Karl Ove. Det är med honom problem och känslor ventileras, både relaterat till författarskapet och privatlivet. Det är också här

Karl Oves maskulinitet på många sätt definieras. I ett av samtalen hamnar renhet, askes och oskuld i fokus. Geir menar att Karl Ove är "etisk uangripen", och omedvetet eftersträvar oskuld och renhet i det han företar sig, han säger också att Karl Ove möter otaliga frestelser "langt mer enn jeg og andre ikke-kjente", men att han alltid behåller kontrollen och inte faller för dessa lockelser. (*Min kamp*, s.451) Vidare säger han till honom att: "For meg er det en nesten skremmende askes du lever i. Eller nei, en askese du fråtser i". (*Min kamp*, s.453) Idealen av askes som tidigare diskuterats i denna uppsats blir här explicita kommande ur Geirs mun med Knausgårds ord.

Senare i samma samtal berättar Karl Ove om hur han flyttade ensam ut till en avlägsen ö i två månader mitt i vintern. Där ämnade han att bli en bättre människa, försöka få den inre bilden av honom att stämma överens med den yttre, skaffa sig "mot og rakryggethet". (*Min kamp*, s.471) På ön sökte han sig till renheten och askesen: "Jeg så ikke på tv, jeg leste ikke aviser, og det eneste jeg spiste, var knekkebrød og suppe. Når jeg hadde fest der ute, var det fiskekaker og blomkål det gikk i. Og apelsiner. Jeg begynte å ta armhevinger og situps. (*Min kamp*, s.472) Enligt Frykman har det manliga alltid legat i periferin från samhället, i vildmarksexpeditioner eller bergsbestigningar.⁵³ Karl Ove flyr till det avlägsna, där naturen är närmre människan likt den litterära förebild han anammat, till den manliga periferin. Frykman skriver: "Manligheten spände alltså vingarna på platser där vindarna ven, höjden gav svindel og intensitet."⁵⁴ Och det är precis det Karl Ove gör, han reser till det avlägsna för att finna det inre – något han försöker göra genom att leva enkelt, hålla kroppen i trim och inte fördärva sig med samhällets dekadens, detta genom att avsäga sig tv och tidningar. Istället läser han Olav H. Hauges dagböcker och som han säger till Geir om den store norske poeten:

Han kjempet *uavbrutt* med det samme, idealet om hvordan han burde være, mot den han var. Viljen til å kjempe den kampen var helt enormt sterk i ham. Og det hos en mann som egentlig ikke gjorde noen ting, ikke opplevde noen ting, bare leste, skrev og kjempet kampen i sitt indre [...] (*Min kamp*, s.472)

Detta citat hade lika gärna kunnat yttrats av någon annan för att beskriva Karl Ove, kampen de för är den samma – den mellan det inre och det yttre. Mellan det inre idealet och den yttre verkligheten, samtidigt som han faktiskt inte upplever speciellt

---

⁵³ Frykman 1998, s. 302.

⁵⁴ *ibid.* s. 303.

mycket – det är vid skrivbordet kampen förs och i litteraturen kriget rasar.

4. Sammanfattande diskussion

Karl Ove Knausgårds *Min kamp* utgör en skildring av en splittrad maskulinitet. Motsättningen mellan familj och konstnärskap är explicit, och leder i det närmaste in Karl Ove i ett dubbelliv – den feminiserade familjefadern och den jagstarke författaren. Konflikten består av att kämpa för att det inre och det yttre ska behålla sin koherens. I samröre med familjen finner han upprepande att han inte når upp till sitt något orealistiska maskulinitetsideal, och blir istället passiv och upplever en känsla av feminisering och förödmjukelse. Genom romanen syns ett tydligt förakt mot den moderna mansrollen, en roll som han själv menar är samma som förr kallades "kvinnorollen". Mannen i romanen framstår som kvävd och hämmad under samhällets krav på jämlikhet och istället för att ägna sig åt sin livsuppgift – skrivandet – tvingas han anamma "kvinnans roll" med allt vad det innefattar. Samtidigt romantiserar han om äldre mansideal som askes, smärta och ära men misslyckas att performativt uttrycka dessa ideal och finner sig underlägsen andra män. Känslan av feminisering är alltid närvarande och ligger i grunden i att han anser sina handlingar vara en kvinnas; han slår sig ned på en kudde bland kvinnor med ett barn i famnen, han vågar inte sparka in en toalettdörr, han gråter och drar barnvagnar, alla företeelser som lämnar spår i han sköra könsroll.

Knausgård framställer i *Min kamp* en maskulinitet i kris; Karl Ove är en man som trots höga ideal och förmåga, tvingas vika sig för samhällets krav och sälla sig till de feminiserade män han så tydligt föraktar. För att komma bort från känslan av att sakta mista sin manliga identitet behöver han en motvikt. Något som resulterar i att den avmaskuliniserade Karl Ove flyr in i litteraturen och konstens värld där det är fritt fram att romantisera om svunna tiders rena och ursprungliga maskulinitet. Skrivandet blir maskulinitetens högborg och familjelivet representerar den moderna mannens feminiserande tillvaro. Att familjen hamnar i skuggan av konstnärskapet är med bakgrund av Butler och Connell en begriplig performativitet. Karl Ove använder litteraturen och sitt arbete för att upprätta sin förlorade maskulinitet. Han agerar först kvinnligt för att sedan inhandla tung och maskulint doftande litteratur eller fullständigt begrava sig i arbete en längre period, som för att höja sin maskulina status

och kväva känslorna av feminisering.

Det maskulinitetsideal som framträder är ett som värderar traditionellt manliga egenskaper som smärta, våld, ära, kroppslig styrka och askes, men också bär på tankar om det klassiska manliga geniet. Mannen som inte endast har kraft, utan även förnuft och kreativitet. Det förefaller sig även som att det existerar en längtan efter det ursprungliga och det rena, en önskan att söka sig till naturen i enlighet med romantikens värderingar. Något som otvivelaktigt inhämtats från litteraturen. För Karl Oves syn på maskulinitet och dess konventioner är i högsta grad litterära, och detta på mer än ett vis; idealen är inte endast erhållna från litteraturen, han utövar de även genom sitt skrivande och använder sin litterära kunskap och talang som författare för att hävda sig i vänskapskretsar. I vardagen finner han endast att maskuliniteten tas ifrån honom eller förminskar dess roll, men i rollen som författare och konstutövare är den i centrum. Kvinnor är märkligt frånvarande från litterära diskussioner och hålls utanför författarskapets domän. Fru Linda figurerar i större delen av romanen som ett hinder för skrivandet, och att hon själv är författare nämns endast i förbifarten och väldigt lite värdering läggs vid hennes litterära karriär. Däremot behandlas manliga författarvänner och deras verk relativt utförligt. Geirs bok: *Den brukne nesens estetikk*, behandlas till exempel i ett resonemang om manliga värderingar som mynnar ut i tankar om att leva aktivt i sin egen kropp och bedömas efter sina handlingar, inte sina ord. (*Min kamp*, s.125)

I en samtida kontext förefaller Karl Oves maskulinitetsideal föråldrade, likaså den kvinnosyn han uppvisar. Men precis som på boxningsklubben där han tycker sig uppfatta att dessa ideal ännu hålls vid liv, så är de ideal han uppehåller knappast utdöda i samhällets övriga strukturer. Men han når som denna uppsats visar, inte upp till sina egna ideal och tvingas sälla sig till en annorlunda maskulinitetsnorm än den han eftersträvar. Att han inte når upp till idealen beror på att de inte är realistiska, de kan uppfattas som mer eller mindre fiktion i effekt av sin litterära och historiska karaktär samt att de inte accepteras i hans sociala umgänge och därmed ogiltigförklaras. Istället uppstår splittringen mellan det inre och yttre och han utför motvilligt de handlingar han anser kvinnliga och bär på en "rasende attenhundredretallsman" i sitt inre. (*Min kamp*, s.88) I uppträdandet som man är Karl Ove således mycket tvetydig, å ena sidan bär han på tillsynes föråldrade och reaktionära värderingar, å andra sidan viker han sig och anpassar sig till de sociala förväntningarna omkring honom.

Någon slutgiltig prövning där han får sin maskulinitet bekräftad sker aldrig, inte heller tillåter han den feminisering livet som familjefader lägger på honom göra honom vingklippt. I slutändan är det kanske så, att kampen mellan konstens upphöjda ideal och verklighetens gnagande sanning, mellan det romantiska inre och vindpinade yttre, förblir just en kamp.

4.1 Sammanfattning

Denna uppsats syfte har varit att undersöka maskuliniteten i Karl Ove Knausgårds *Min kamp andre bok* med utgångspunkt i Judith Butlers performativitetsteori och R.W. Connells teori om hegemonisk maskulinitet. Här ovan har jag ställt konstnären mot familjefadern, det inre mot det yttre för att utforska splittringen av maskuliniteten, dess performativitet och dess underliggande ideal. I samröre med familjelivet har jag upptäckt tydliga tendenser till en upplevelse av feminisering och en fruktan för detta. I sällskap med andra män infinner sig även en känsla av underlägsenhet.

Jag har med stöd av Jonas Frykman och Claes Ekenstams manlighetsstudier påvisat att Karl Oves maskulinitetsideal påminner om den manssyn som uppstod i samband med borgerlighetens framväxt i slutet på 1800-talet, och den frigörelse från hemmen som männen genomgick. Traditionellt manliga egenskaper som styrka, förmåga att tåla smärta, självbehärskning och askes värdesätts. Detta ideal är till stor del inhämtat från litteraturen. Framställningen av Karl Oves maskulinitet präglas av en strävan att nå upp till dessa orealistiska ideal och en upplevelse av feminisering när det misslyckas. Känslan av feminisering sker som regel i samröre med rollen som familjefar, i samband med barnavård, de dagliga hushållssysslorna samt en oförmåga att leva enligt sina ideal. Karl Oves performativitet präglas av därför av en tvetydighet, där det inre idealet står i direkt konflikt mot det yttre beteendet.

I denna uppsats har jag även utforskat konstnärsrollens maskulinitet och argumenterat för att litteraturen och konsten symboliserar det manliga och fungerar som en tillflyktsort för den avmaskuliniserade Karl Ove. Författarskapet ter sig således som maskulinitetens hemvist och fungerar som en arena för upprättelse, där Karl Ove bekräftar sin maskulina sida. Intellektet och konsten är de medel Karl Ove använder för att bekräfta sin maskulinitet. Motsättningarna mellan familjelivet och konstnärskapet bidrar till denna splittring. En splittring som tvingar Karl Ove att föra en kamp och gå en balansgång mellan sina ideal och sitt agerande i verkligheten.

6. Käll- och litteraturförteckning

Butler, Judith, *Gender trouble, Feminism and the subversion of identity*, London 2006

Connell, R.W., *Masculinities*, Hoboken 2005

Ekenstam, Claes, "Kroppen viljan & skräcken för att falla: ur den manliga självbehärskningens historia", Red. Ekenstam, Claes, *Rädd att falla, studier i manlighet*, Möklinta 1998, s.26–50

Ekenstam, Claes, "En historia om manlig gråt", Red. Ekenstam, Claes, *Rädd att falla, studier i manlighet*, Möklinta 1998, s.50–124

Elam, Ingrid, *Jag: en fiktion*, Stockholm 2012

Fahlgren, Margaretha, *Spegling i en skärva, Kring Marika Stiernstedts författarskap*, Stockholm, 1998

Frykman Jonas, "Manligheten osäkrad", Red. Ekenstam, Claes, *Rädd att falla, studier i manlighet*, Möklinta 1998, s.299–318

Hirdman, Yvonne, *Genussystemet – reflexioner kring kvinnors sociala underordning*, *kvinnovetenskaplig Tidskrift* 3/1988

Knausgård, Karl Ove, *Min Kamp, andre bok*, Oslo 2009

Melberg, Arne, *Självskrivet: om självframställning i litteraturen*, Stockholm 2008

Mosse, George L., *The image of man*, Oxford 1996

Rydström, Jens, Tjeder, David, *Kvinnor, män och alla andra, En svensk genushistoria*, 2009, Lund

Tjønneland, Eivind, *Knausgård-Koden*, Oslo 2010

Elektroniska källor

Melberg, Arne, *Vi mangler ord*,
<http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/article3465924.ece> (2013–04–16)

Tunedal, Jenny, *Manskrisen*, <http://www.aftonbladet.se/kultur/article13100760.ab>
(2013 -04-15)

Knausgård om private sfærer - og å bryte med dem, <http://ndla.no/nb/node/58344>,
(2013-04-15)

<http://oktober.no/Forfattere/Norske/Knausgaard-Karl-Ove> (2013–04–15)

